

NIEWIERNIK (221) *sb m*

Oba e jasne.

sg N niewiernik (8). ◇ *G niewiernika* (6). ◇ *D niewiernikowi* (2). ◇ *A niewiernika* (2). ◇ *I niewierniki(e)m* (8). ◇ *L niewierniku* (2). ◇ *V niewierniku* (14). ◇ *pl N niewiernicy* (25), niewiernikowie (2) [*w rymie*]; -owie *ArtKanc*; -y : -owie *LubPs* (3:1). ◇ *G niewiernik(o)w* (28). ◇ *D niewiernik(o)m* (43). ◇ *A niewierniki* (43). ◇ *I niewierniki* (33), niewiernikami (1); -i : -ami *WujNT* (1:1). ◇ *L niewiernikoch* (1). ◇ *V niewiernicy* (3).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVIII w.

1. *Odszczepieniec, bezbożnik, niedowiarek; praevaricator PolAnt; infidus Calep* (217) : Nyechay cye wyznawąyą wślyfcy narodowy/ R. A śtąd śie rozróduyą y nyewyernikowy/ *LubPs* P4 [*idem ArtKanc*]; Vśkárzenie ná niewierniki/ iż v nich Kościoł bozy tu ná świecie iáko iáki dziw. *LubPs* Q3 *marg*; Y nadobnie tu okázuiie iáko niewiernicy opuściwśzy Páná Bogá/ vdáią myfli śwe zá śprofnymi bálwány *LubPs* Z6v; Złorzeczenie iákycy ma być od wiernych ná niewierniki. *LubPs* ce2v *marg*; Iáko ieśt w dziwnym trapieniu od niewiernikow położon kościoł świąthy Páńłki. *LubPs* ee3v *marg*, B6 *marg*, O3v *marg*, P3v, R, Rv *marg* (12); Pan vkázuiie iż chce vczyńić pomśtę nád niewierniki czáfu śwego. *BibRadz Hab* 2 *arg*, I 141b *marg*, II 135c *marg*, 141b *marg*; co Sálomon nápiśał o tych wyznáwáczoch prawdy Páńłkicy: Iż śie będą świećić miedzy niewierniki iáko ikry ogniśte miedzy trzcínami. *RejAp* 89; A iż Kościoł Páńłki śtał po ten czás w oney śczżirey/ wierney/ á prawdziwey náuce Páńłkicy/ chocia y śie nań niewiernicy tógáli. *RejAp* 165v, 24, 39v [3 r.], 40, 59v, 72v (24); Othoż wierni zápráwdę przed niewierniki wiele naprzod máią/ bo ich wślytká nádzieią/ nie w świeckich możnościach/ ále w śámym Pánu Bogu *RejPos* 7, 3, 4v, 6, 28, 31 (19); A tym maśz w wierze około zmartwywśtánia dziełnicę/ z Máchometany/ z żydy/ y z Grzegoryanki/ y z inśzymi niewierniki: kćórzy Chryśtuśá zá Bogá práwégo wyznáwáć niechcą *BiałKat* 180v; *RejZwierc* 174; Niewiernicy też wiernych prześladuią; bezbożnicy pobożnych trapią *CzechRozm* 183v; áby w wierze/ W nádzieii/ w miłóści/ y w śłużbie Chriśtuśowej/ wedle woley BOżey/ nie wśtawáli: áni tego niewiernikom/ przez chytrą ich Filozofią/ śobie wydźieráć dopuśzczáli. *CzechRozm* 198v, 185; *ArtKanc* P17; *Calep* 533a; Zadnego tedy Sákramentu/ á zwłázcżá ołtarznego [...] nie godzi śię dáwáć niewiernikom *WujNT* 30; Ktoż inśzy oprócz niewierniká/ miałby záprzeć tego/ że Pan Chriśtus rzeczywiście do piekła śtąpił? *WujNT* 804, 44 *marg*, 57 *marg*, 184 *marg*, 804; *WysKaz* 16; Kto kościołá odśtąpi nie wiernikiem ieśt. [...] Z kćorego iedności kćorzyby śie odłáczyli zowie ich indźiey *filios subtractionis*: śynámi oderwánia ku zátrácceniu *PowodPr* 29, 28, 29; Okáz iáwnie moc śwoię Pánie niewiernikom/ Pomagáiąc nam ná nię śwoim śłużebnikom. *CzahTr* G4.

niewiernik czemu (2): *RejAp* 197v, 198 *cf* »wykrętnik (a. wywrotnik) a niewiernik«.

niewiernik czyj [= *pański a. boski*] [*w tym: pron poss* (37), *G pron* (15), *ai poss* (7)] (59): áby dopuśćili onym ludziom powśtáć á pokarác niewierniki iego *RejAp* 81v; A tym mieczem śwoim ślyśzyśz iż nie będzie karał iedno niewierniki śwoie *RejAp* 162, BB5v, CC2, CC2v, 33v, 85v (24); áby ná nas nie przyśly ty przekłéśtwá/ kćhore śą z dawná tym wślytkim niewiernikom twoim zgotowáne. *RejPos* [278]; A toć iuż Pan w tey rośprawie śwoiey s tymi niewierniki śwemi okázáć raczył *RejPos* 326v, 21, 67, 87v, 106, 106v (26); *RejZwierc* 205, 272v. *Cf* »niewiernik pański«.

W połączeniach szeregowych (5): O mogliżby ci niewiernicy/ á ci wymyfláče/ a ci fprzećwicy twoi lękáć fie á vpádác ná kolaná fwoie/ ořtrzegáiac fie they frogiey nád nimi á práwie im obiecány mocy y pomřty twoiey. *RejAp* 33v; Słuchayże drugiey pomřty ná thy niewierniki á ná thy wzgárdziciele álbo wykrętáče fłowá wiernego Páńfkiego *RejAp* 59v; A tu rozumiey kogo tu Pan fprzećwicy łobie álbo niewierniki fwemi á prawie iádowitemi iáľczorkámi zowie. *RejAp* 192v, 179; O wřzechmogácy á dziwny Boże iákož tho tobie bárzo łácnó vczynić s profřhatka [!] Doktorá/ z niewierniká wiernego/ z okrutniká ćichego á pokornego. *RejPos* 283v.

W przeciwstawieniach: »wierny (pański) (36), ludzie szczyrzy, miłóśnik, swoj, święty, ci, co wierzyli ... niewiernik« (41): A nye zořtawi nigdy fwych fwyętych w nyerzádzye. A owřfem ye beřpyecznye ták záchowác raczy/ Nyewyernikow fwą pomřtą teźci nye przebaczy *LubPs* K2; Iáko ieřt fłodkie iármó Boże á lekkie brzemię iego/ ktore on kłádzye ná wierne fwe. A iákie ieřt ciężkie iármó od czártá ná nyewierniki włożone. *LubPs* P5v *marg*; Przipominánie kořciołá fwiętego [...] że Pan tłumi niewierniki y s fáľefzną ich náuką á wierne fwe cieřzy. *LubPs* Q3v *marg*, K2 *marg*, R4, R4v; Dziwne łá ty słowá/ okázuiác fřogi łáď páńłki nád niewierniki/ á wielkie miłofieřdzie iego nád wiernymi *BibRadz* II 143d *marg*, *Prov* 2/22; iákie wezmą zapłáty á pociechy wierni iego/ iáko zálę bęďá fłkazáni ná fřogie zátráćenie niewiernicy iego *RejAp* BB5v; iz nigdy Pan fwoich wiernych nie opuřczáľ/ gdy niewierniki karác raczyľ. *RejAp* 59, CC3, 24, 39v, 61v [2 r.], 62 (17); da s czáľem fwym vznánie Bořtwá fwego fwiętego. A nád niewiernikiem onym/ rořciágnie fřogie obietnice fwoie/ ná pomřtę á ná vpádek iego. *RejPos* 341, 7v [2 r.], 127v, 232 [2 r.], 263, 332v, 351v; Abowiem tu Páweľ o pierwřzym wřprawiedliwieniu mowi/ ktorym człówiek z niewierniká řtawá fie wiernym/ z nieprzyiáćielá przyiáćielem y fynem Bořym przez Krzeřt. *WujJud* 111v; *RejPosWstaw* 22v; *CzechRozm* 76v, 189; *CzechEp* 4, 9; *PowodPr* 41.

W porównaniu (1): Azáľ tych przykłáďów máľo/ iz thák záwřdy iáko gármce v zduná wáľili fie niewiernicy przed wiernymi. *RejAp* 33v.

Wyrażenia: »niewiernik cielesny« (1): choćáľz iey [obrzeszki] iefzcze y podziř dzień niewiernicy ćielefni/ potomkowie Abráhmowi/ Turcy/ Tátárzy y Zydowie wřzywáię *CzechRozm* 73v.

»niewiernik dzisieřzy« (1): Iż przykazania iego nie łá ćięřzkie. Prořto przeciwko Niewiernikom dźięřeyřzym ktorzy mowiá/ iz nie tylko łá ćięřzkie/ ále y ku záchowániu podobne. *WujNT* 48.

»nęďzny niewiernik« (4); O nęďzny niewierniku przeć fie nie vćiekaľz do thák wdzięćnych obietnic Pána fwoiego od tey řtolice řzátáńłkiey *RejAp* 25, 40v, 157, 174.

»niesłáchetny niewiernik« (1): A nákoniec wřřlyřzyľz on řtráľziwy dekret nád łobą y z inemi: Oďřtáď niesłáchetny niewierniku odemnie przeć/ ná wieczne męki fwoie/ gdyžeř niechćáľ nic dćáć o fwięte Bořtwo moie. *RejPos* 223.

»niewiernik niezbořny« (1): iz teź Ewánielia ktorey on náuczáľ/ y náuczáć rořkazaľ/ iefť słowem Bořym? poniewáż wiele iefť niewiernikow niezbořnych ktorzy tego nie przá: choćáľz fie łámi wedle tego nie rzáďá. *CzechRozm* 186v.

»niewiernik odporny i niepořłuszny« (1): Abo czemu iefzcze do řzábátu prawdziwego odpoczřynienia fwoiego niechćáľ Bog przypuřczáć niewiernikow odpornych y niepořłusznych *CzechRozm* 72v.

»niewiernik pański« (7): *RejAp* 27v, 131, 174v; Abowiem słuchay co Prorok z dawná o nim y o takim káżdym złoŃniku á niewierniku PáńŃkim powiedáć raczy/ á iáką pomŃtę odnieŃć ma káždj ná łobie zá tę ŃproŃná złoŃć Ńwoię *RejPos* [290], 205v, [290], [290]v.

»niewiernik Ńwiata tego« (2): *RejAp* 40v; A tu teŃ iuŃ maŃz iáki ieŃt zgotowan vpadek/ záłoŃć/ á nieomyŃna pomŃtá niewiernikom Ńwiátá tego. *RejPos* 322.

Szeregi: »heretyk i niewiernik« [*szyk 1:1*] (2): Ale potym gdy Ńię Cefárze y Krolowie do P. ChriŃtuŃá náwrócili/ tedy Ńłuznie Ńwey zwierzchnoŃci náprzećiw Haeretykom y niewiernikom wŃywaia *WujNT* 43, 249.

»niewiernik a licemiernik« (1): Co Ńie to iuŃ wŃzytko byŃo okazaŃo przed oczymá tych niewiernikow á tych Licemiernikow/ iáko tu y w tey Ewanyeliey ŃlyŃyŃyŃ. *RejPos* 66v,

»nic tylko niewiernik ale teŃ miŃłoŃnik« (1): A nie tylko to okazaŃaŃ náđ niewierniki Ńwemi/ ále teŃ y miŃłoŃnikom Ńwoim *RejPos* 200.

»upadŃe narody Ńwiata tego i niewiernicy« (1): á owŃzem bęđzye ŃáđziŃ s Pánem Ńwoim ony nęđzne vpáđe narody Ńwiátá tego y wŃzytky niewierniki iego. *RejPos* 319.

»niewiernik a niedbalca o Ńłowo [boŃe]« (1): Abowiem Ńłuchay co Pan do thákich niewiernikow á do thákich niedbalców o Ńłowá Ńwoie przez Ezechielá zacnego Proroká thymi Ńłowy wŃkázowáć raczy *RejAp* 192.

»nie pokutujácy a niewiernik« (1): á zámykáiać kroleŃtwo niebieŃskie/ y zwięzujáć wŃzyŃtki niepokutuiáce á Ńwowlne niewierniki. *WujJudConf* 86v.

»nieprzyjaciel [*Chrystusa*] a niewiernik« (2): A ten to Ńwięty Pan dobrowolnie bez twey wŃzey zaŃługi/ ieŃzcze ktemu iáko zá nieprzyjaciela Ńwego á zá niewierniká Ńwego ćirpi wŃzytko/ á ná Ńię przyimuie wŃzytko coŃ ty ćirpieć miáŃ. *RejPos* 106, 106v.

»niewiernik a niewdzięcznik pański« (1): kthorzy mieli obwoŃáć á otrábić y oznaymić wŃzytki plagi y wŃzytki ŃrogoŃci ktore Ńie máia dziać náđ niewierniki á náđ niewdzięczniki PáńŃkimi *RejAp* 71v.

»niewiernik a podŃtępcá« (1): A iáko tu ŃlyŃyŃyŃ iz oni niewiernicy á oni podŃtępcy/ ktorzy Ńie byli náŃáđzili ná iákie podŃtápienie Páná tego/ gdy ie onymŃe rzemięŃtem ich porázić raczyŃ *RejPos* 227.

»poganin i (to jest) niewiernik« (2): *RejAp* 90; GdyŃ ty/ nie tylko ty kthorzy Ńá przeŃrzeni od ciebie/ Ale y pogány y niewierniki opátrowáć raczyŃ/ gdy Ńie iedno wciekáia á záwoŃiaia do ciebie á do Ńwiętego wŃpomozenia thwoiego *RejPos* 218v.

»niewiernik a prostak« (1): iákoŃ byŃ vderzyć raczyŃ ná tego człowieká Ńwiętego/ ktoregoŃ byŃ miedzy niewierniki á proŃtaki łobie obráć raczyŃ. *RejPos* 284.

»przeciwny [*Bogu*], niewiernik« (1): tedy kto znim [z *Bogiem*] nie ieŃt w iednymŃe wyznániu y wierze iego/ iuŃ iemu przeciwnym/ niewiernikiem ieŃt *PowodPr* 41.

»przekŃęty a niewiernik« (2): A wy przekŃęci á niewiernicy [...] odŃtápcie precz *RejAp* 173v; *RejPos* [292]v.

»niewiernik a przeŃłádownik [*wiernych*]« (1): nie wátpili w tym nie/ iz Ńá zgotowáne pewne pociechy wiernym ktore ich iuŃ nigdy omináć nie mogá. A thákŃe theŃ y pomŃty niewiernikom á przeŃłádownikom ich *RejAp* 155v.

»niewiernik a spoździ(a)łego serca (nędznik)« (2): iż on tákich nie opuścza którzy sie iedno o nim pytáią/ á prawym go łercem łzukáią. Abowiem[...] iż on y ty zowie być niewierniki á łpoździłego łercá/ á przedlie sie im obiáwić raczył *RejPos* 113, 113.

»niewiernik a sprzeciwnik [*Boga*]« (5): Oto małz miecz oftry á ná obie łtronie łiekący Páná tego/ łrogie dekretá á wyroki ktore pochodzą z wlt łwíętych iego ná niewierniki á na łprzeciwniki iego *RejAp* 24, BB5, 160v; *RejPos* 128, 284v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»zły szafarz a niewiernik« (1): ná on czas gdy przyniełie záplátę wiernym łwoim/ á wieczną pomłthę złym łzáfárzom á niewiernikom łwoim/ [...] czáłu ładu łwoiego. *RejPos* 211.

»niewiernik i ten, który mieszka w kościele szatańskim« (1): Aleć iuż tu teraz dokłáda łrogołci y pomłty łwoiej/ [...] iż ná niewierniki y ná thy którzy mieszkaíą w kościele łzátáńłkim ma miecz oftry y ná obie łtronie łiekący. *RejAp* 24.

»wierny pański i niewiernik« (1): Thákżec łie też łsthánie nád káżdym wiernym Páńłkim/ y nád niewiernikiem iego *RejPos* 127v. [*Ponadto w przeciwstawieniach 36 r.*]

»wykrętnik (a. wywrotnik) a niewiernik« (2): Słyszylz thu wykrętniku á niewierniku łwczyrym łłowom Páńłkim/ íákie łrogie klátwy Duch łwíęty nakłáda ná tákiego káżdego *RejAp* 197v, 198.

»niewiernik a wymyślacz Zakonu Starego« (1): widzimy/ ízechmy v niego wzgárdzeńłzy á w wíęłszym omierzeniu / niłzi ci niewiernicy á ci wymyłłacze zakonu łtárego/ którzy sie wđy z dáleká przypátrowáli Bołtwu iego *RejPos* 230. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»niewiernik a złoczyńca« (1): A niewiernik á złoczyńcá iuż tu íełcze zá żywotá łwego íełt odłádzon od tych rádołci á od tych wiecznych rołkołzy iego *RejPos* [292]v.

»złownik (a. złośliwy, a. złościwy, a. zły (człowiek)) a niewiernik« [*szyk 9: 3*] (12): *LubPs* cc6v; Potym iuż rołkazano íełt łiedmi Anyołom/ áby [...] wylał káždy z ofobná [*ze swej bani*] gniew Boży ná niewierniki á ná złe łudzi. *RejAp* CC3; kthorzy [*Anieli*] mieli rołliczne pomłty [...] wylewác ná złołniki á ná niewierniki Páńłkie po włzey łzyrokołci tej márney á obłudney ziemie. *RejAp* 131, 61v, 97v, 99; Druga przyczyná tych cudow thá íełt/ ízby niewiernicy á łudzie złołciwi nie łzukáli łobie wýmowki/ íákoby o tym nic nie wíedzieli/ żeby on tu miał kiedy ná łwiece opowiedác im prawdziwie wołá Oyczá łwego niebiełkiego *RejPos* 41; Pan nic niedbáiąc ná ono łzemránie á ná ono połádzánie złołnikow á niewiernikow onych/ łzedł przedlie ná żádnóć człówieká onego do domu iego. *RejPos* [308], [290] [2 r.], [290]v; *RejZwierc* 205.

»Żyd i niewiernik« (2): iż wíará Chrzełciójáńłka od Żydow y niewiernikow názwána íełt haerełią ábo łektá Názáreyczykow/ ná wzgárdę Chriłtá Páná náłze⁸⁰. *WujNT* 509; Íz to Pan cierpi od żydow y niewiernikow/ íawnych nieprzyációł łwych *PowodPr* 43.

2. Zdrajca, przeniwierca (4) : O nędzny niewierniku/ przecz nie pomniłz ná to/ Íz włtyd gdy iednem myłiłz/ kole w oczy zá to. A tu prze kęs nádzyeie/ pożytku márnego/ Płuielz Rzeczpołpolitá/ y łiebye łámego. *RejZwierc* 109v; Gdy Apołtolowie s pokornemi prołbami vciekli sie do Páná łwego/ áby im obiáwił kogoby mieli obrác ná mieylce niewierniká onego [*Judasza*]. *RejPos* [290]v, 320v.

Wyrażenie: »niewiernik Judasz« (1): Thy włzechmogący Pánie/ [...] obiaw nam kthorego raczyłz łobie powołác [...] / áby wzyłł mieylce táiemnic twoich á Apołtolłtwá łwego/ s ktorych wypadł on niewiernik Iudałz *RejPos* 287v.

Synonimy: 1. bezbożnik, heretyk, niedowiarek, odszczepieniec; 2. podstępca, podstępnik, zdrajca.

Cf [WIERNIK]

IM